

PATRIMONI

- 1_ Torres de guaita
- 2_ Un recorregut pel patrimoni del nucli antic
- 3_ Noucentisme i Modernisme
- 4_ Casa Ugalde

41°34'21.1"N 2°31'39.5"E

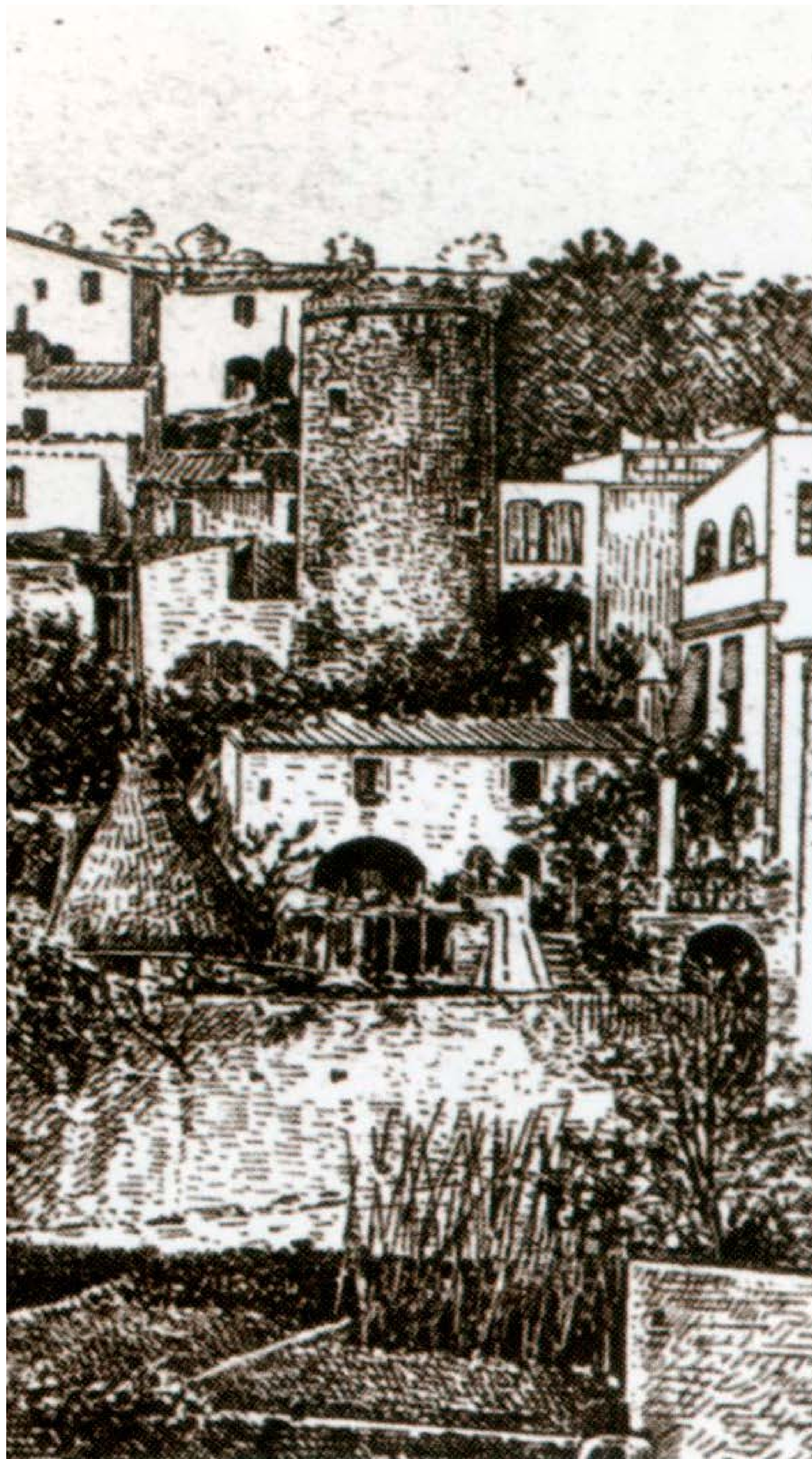
Una cultura vida, un patrimoni ric

La vila de Caldes d'Estrac compta amb un nucli antic caracteritzat pels seus carrers i carrerons tranquils que conflueixen a la concorreguda Riera, tot plegat ben envoltat de les tres torres de guaita que vigilen el poble, la Torre dels Encantats (S.XIII), la Torre Busquets i la Torre de les Heures (S.XVI).

TORRES DE GUAITA

Al llarg del segle XVI les poblacions de la costa van prendre mesures per a defensar-se de les incursions dels corsaris turcs: D'aquesta forma va iniciar-se la construcció de torres de guaita.

El poble de Caldes d'Estrac està perfectament envoltat i vigilat per les torres de guaita, la Torre dels Encantats, la Torre Busquets i la Torre de les Heures.

Totes tres són de planta circular i, en el cas de la dels Encantats i la Busquets, existeix una llegenda, amb princesa inclosa, que ha donat peu als noms dels gegants de la vila, Fàtima i Busquets.

La Torre dels Encantats pot tenir el seu origen a mitjans del segle XI. Alguns autors creuen en la possibilitat que fos construïda a partir d'una fortificació que ja existia en aquesta data. En el segle XVI se li va adossar la muralla circular que encara avui la caracteritza. Ja al segle XIX, es va utilitzar com a estació intermèdia de la xarxa de telègrafs òptics.

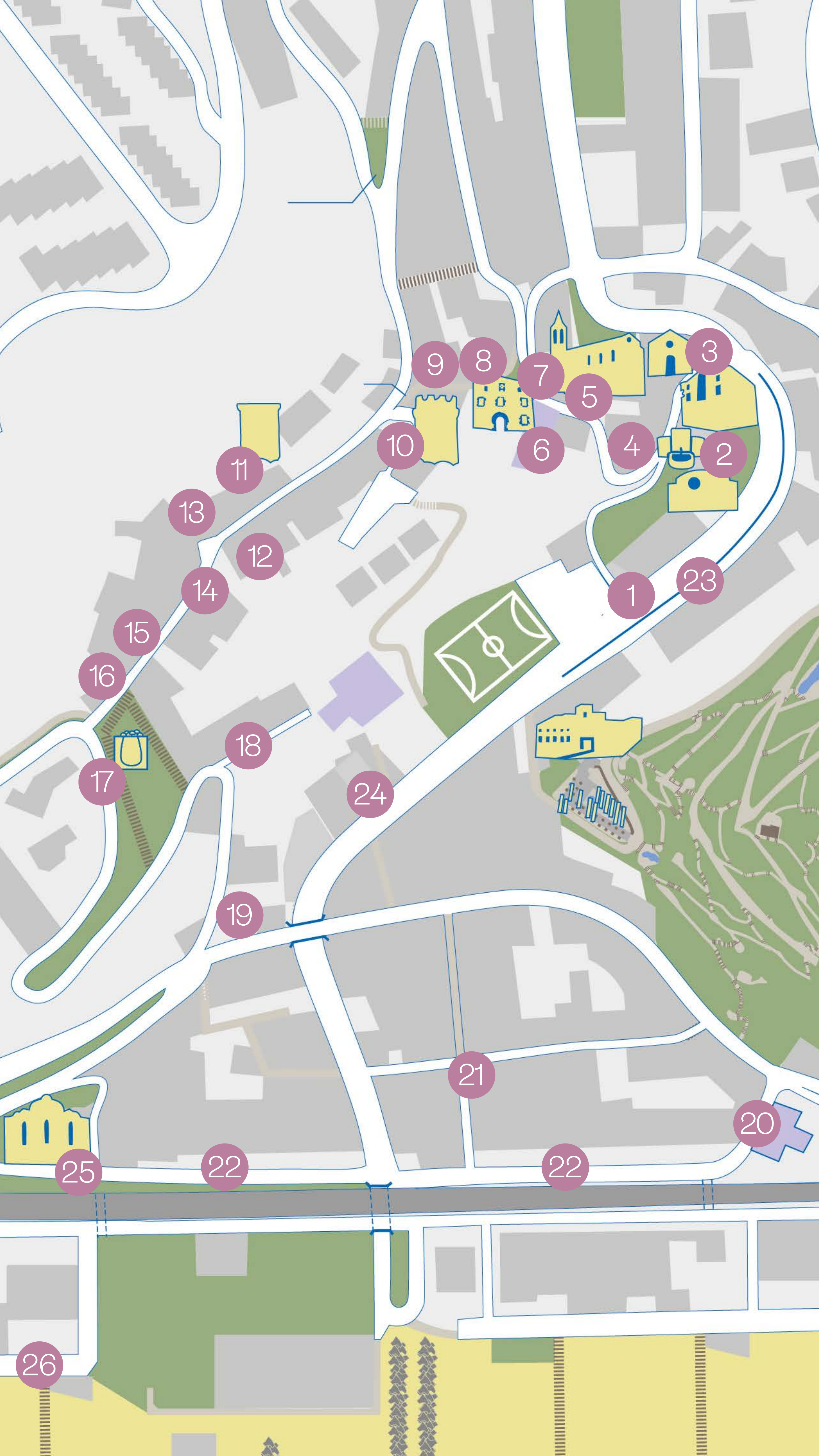

UN RECORREGUT PER NUCLI ANTIC

Itinerari realitzat per Arrels Cultura.

Agraïments: Santi Artigas i Mercè Loire

La cruïlla de la Riera amb el carrer de l'Església vertebrava molts edificis singulars de la història de Caldes d'Estrac i va esdevenir un nexa d'unió entre la vila vella o “dalt de Caldes”, al voltant del carrer Major, i la vila nova o barri de pescadors, al voltant del carrer de Mar (ara Sant Pere).

3

2

4

5

7

8

9

10

11

13

12

14

15

16

17

18

19

24

21

20

22

22

25

26

El safareig d'aigua

Construït a mitjans del segle XIX, és a la Riera, just a l'inici del carrer de l'Església. Era lloc de trobada per a les dones del poble, que els tocava fer la feina dura de rentar la roba traginant-la des de casa en cossis, esforç que s'oblidava, un cop al safareig, tot compartint bugada i converses les unes amb les altres. A més, amb l'aigua calenta, en els hiverns de fortes glaçades, les mans ho agraïen i la roba quedava més blanca.

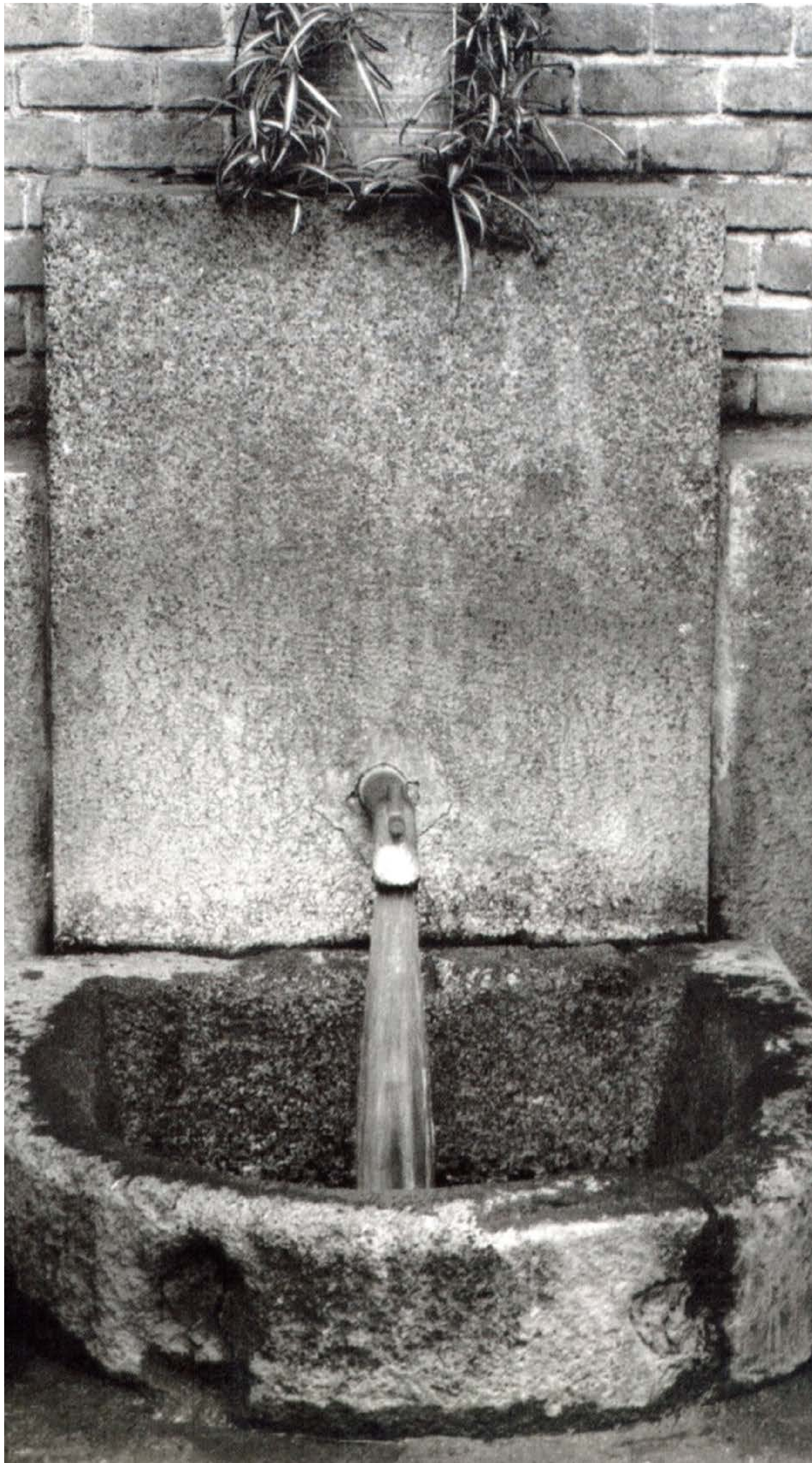
Ara pugem per la Riera fins als Banys Termals. A la part posterior trobarem la font.

La font dels banys termals

L'aflorament de l'aigua, antigament de forma natural i actualment en una font d'on l'aigua brolla a una temperatura entre 37,9 i 38,8°C, pertany a la categoria de les aigües mesotermals. Amb la concentració d'elements minerals, l'aigua de Caldes d'Estrac és hipotònica i de mineralització mitjana. És a més radioactiva, cloruroradosòdica i bicarbonatada.

Tornem a la Riera i voltem l'Ajuntament deixant-lo a mà esquerra. Abans d'iniciar la pujada cap a l'Església trobem, a la dreta, una capella.

Capella de la Mare de Déu del Remei

Antiga ermita on segons la llegenda va ser trobada la Verge del Remei, patrona de Caldes d'Estrac, en una cova situada a sota la capella, per dos bous del vaquer de “Can Simó”, després “Can Busquets”.

La imatge de la Verge no és l'original, que va desaparèixer durant la guerra civil, sinó una rèplica. Avui en dia, aquest és encara un lloc de molta devoció per als caldenscs.

Comencem a pujar pel carrer de l'Església.

Can Gili (Casa Bellavista)

Masia del segle XVI, modificada al XVIII i transformada el 1922 en un gran casal senyorial, d'estil noucentista. A l'antiga masia s'hi va afegir un cos transversal on hi destaca especialment la galeria de dos pisos, amb una acolorida ornamentació de ceràmica vidriada. Les façanes estan decorades amb esgrafiats. Coneguda també com Casa Bellavista, va ser seminari marista, escola parroquial i, actualment, residència de la tercera edat. Cal destacar la gàrgola de la paret exterior, a prop de l'església, que podria procedir del mas original.

Parròquia de Santa Maria

El temple parroquial dedicat a Santa Maria és d'origen medieval i complia les funcions de capella d'un conjunt hospitalari. Les restes més notòries són la làpida situada per damunt de la porta de la façana, que conté una invocació en llatí dedicada a la Mare de Déu i la pila baptismal, amb forma de capitell.

L'edifici de la parròquia és d'una nau, amb capelles laterals entre els contraforts, construït entre 1808 i 1830 en substitució d'un temple anterior, d'origen romànic, ampliat durant els segles XVI i XVII. Del segle XIII es conserva la pila baptismal i una làpida en caràcters gòtics ara encastada damunt la porta principal. El campanar va ser refet i ampliat el 1868. L'església va prendre el seu aspecte actual l'any 1949. L'any 2005, després de celebrar el segon centenari, es van inaugurar les obres de la nova coberta i restauració de façanes. La façana és d'estil neoromànic.

Annex a l'església, trobem l'edifici de la rectoria, on durant força anys es va ubicar el cine parroquial.

Can Milans

Passada l'església, veiem al fons la casa pairal de Can Milans datada del segle XVI, encara que en un finestral consta la data de 1627. És un edifici de dues plantes, amb elements gòtics. Al segle XVIII li fou afegida una planta, on s'hi disposà un matabà per defensar el portal.

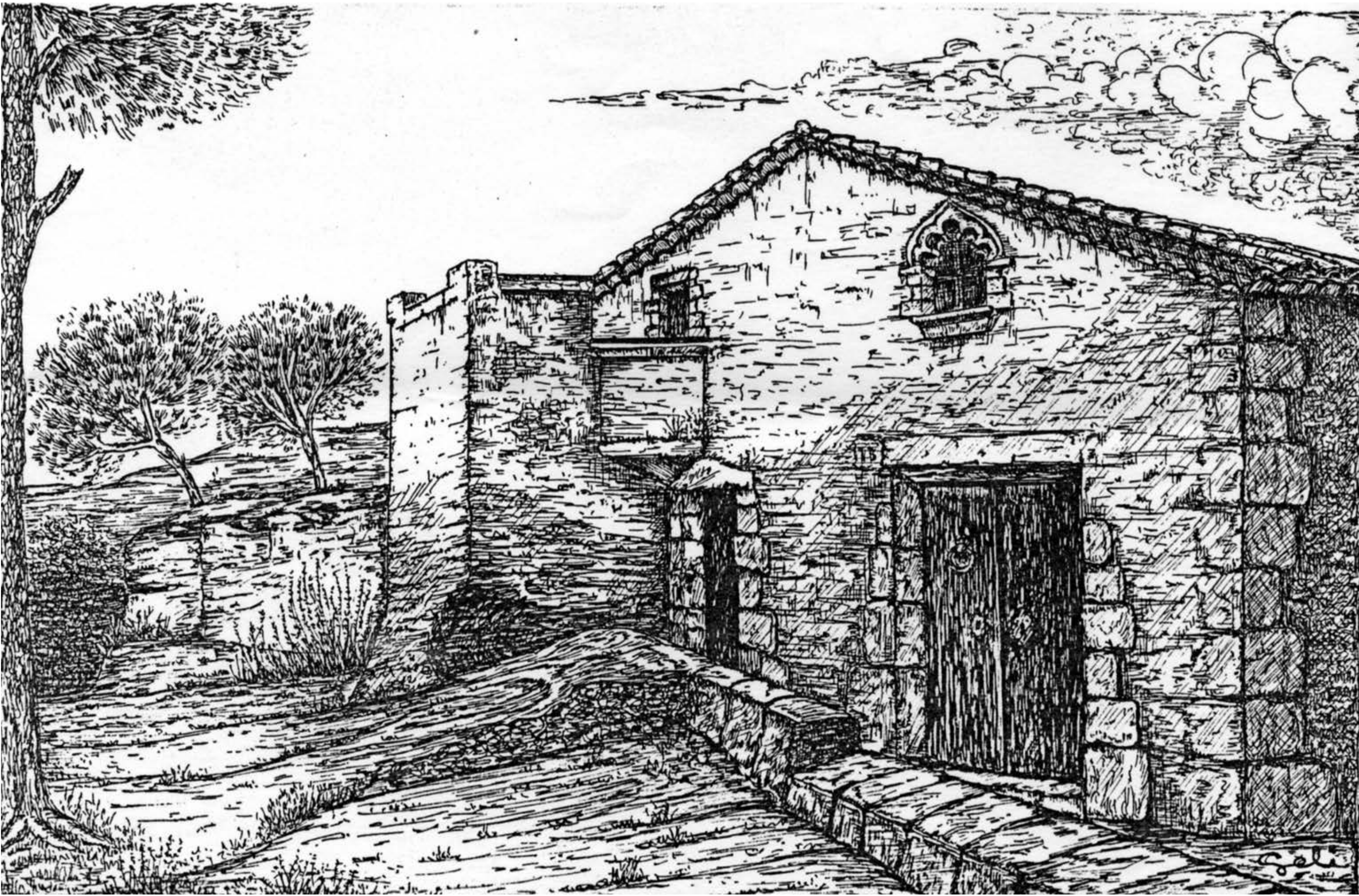
Els excursionistes de finals del segle XIX la definien d'aquesta manera: “Lo rodó portal de llargas dovel·las demunt la bella finestra d'artistich llindar, coronada la part superior del frontis per una ferma lladronera y una doble teulada de llargas vessants”.

L'any 1978 va ser enderrocada i es va restaurar completament, quedant només la planta baixa amb el portal rodó. Actualment és la seu de la Biblioteca municipal. L'edifici va ser acabat al maig de 1990 i l'any 1993 es va inaugurar com a biblioteca.

Ca “La Regina”

Casa originària del segle XV o XVI, que conserva una finestra ornamentada amb detalls d’imatgeria i una torre de defensa quadrada que protegia l’entrada del poble.

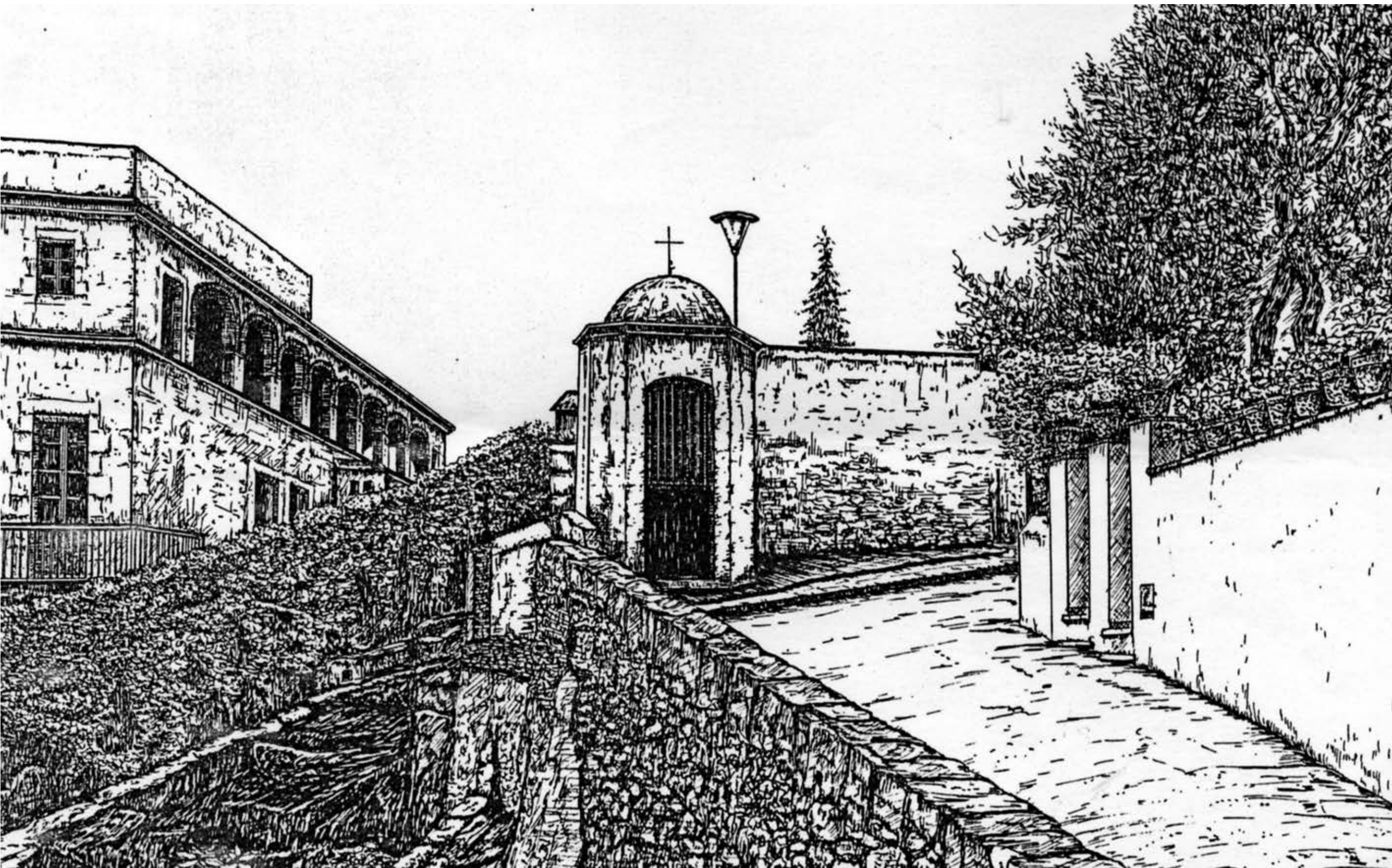
Més amunt, girant a l’esquerra per la baixada de l’Església, trobem la Capelleta del Sant Crist

La Capelleta del Sant Crist

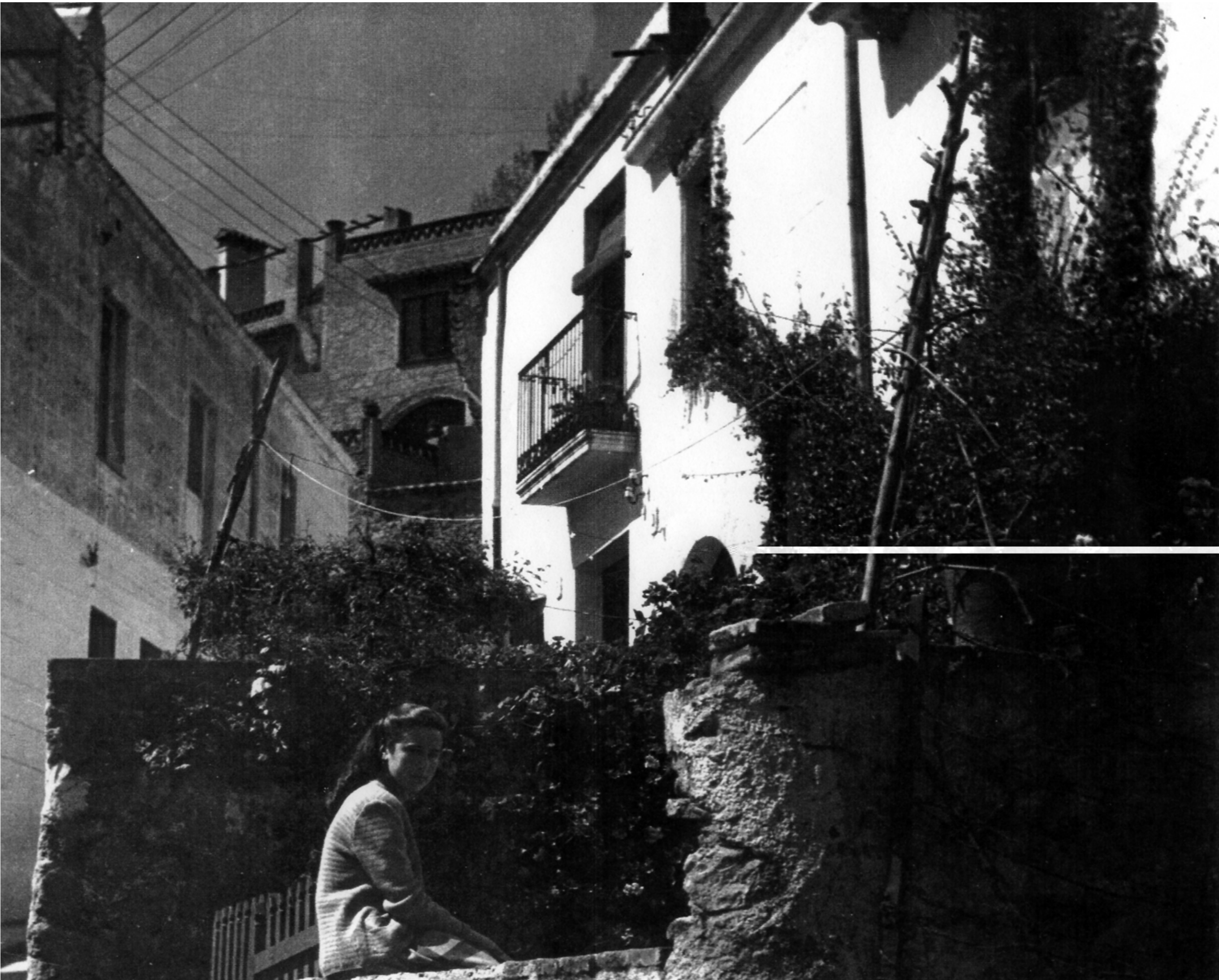
Bella construcció mediterrània de gran devoció per als veïns. Segons Salarich fou construïda el 1833.

Uns metres més amunt, a la dreta, trobem la casa número 5, popularment anomenada “casa del Rei”.

La Casa del Rei

Hi ha constància escrita que el rei Jaume II va signar documents a Caldes l'any 1312, i que la seva esposa Maria hi passava temporades prenent els banys. Més tard, l'any 1395 i en el Decret del rei Joan II a favor dels banys de Caldes, apareix l'expressió “cambra del Rei”.

La Torre Verda

Situada a l'esquerra del tram final de la baixada de l'Església, hi trobem la “Torre verda”, també anomenada “Torre de les heures” pel color que aquesta protecció vegetal li dóna. Arran dels atacs del pirates berbers, que van sovintejar sobretot durant els segles XVI - XVIII, a les costes del Maresme s'hi bastiren torres de defensa. De la torre de guàrdia ja se'n té constància l'any 1549, en un document que el batlle del poble adreça als consellers de Barcelona demanant llicència per tal d'instal·lar-hi taberna i fleca, a fi de generar ingressos per afrontar les despeses de reparació de la torre.

Seguim avançant pel carrer Major, on trobarem una altra masia amb torre.

Torre d'en Busquets

Actualment, el conjunt de masia i torre de defensa es troba envoltat d'un gran jardí, però fins el 1940 els terrenys de Can Busquets eren plens de vinyes. Una de les peculiaritats de la torre és que des del seu primer pis s'accedeix a una masia, unida a través d'un pont voladís. La primera notícia històrica que ens consta data del 25 de febrer de 1586, quan el Consell de Barcelona, del que depenia Caldes, autoritza Joan Busquets a construir una “torre rodona per poder-se defensar dels moros i altres enemics”. Al lloc de la corona emmerletada hi ha una olivera de grans dimensions fàcilment visible des de qualsevol punt de Caldes, per això també es coneix com la “Torre de l'olivera de la pau”.

La seva història està estretament lligada a la llegenda de la Fàtima i en Busquets. Un fet curiós és que no fa massa anys era habitual veure-hi algun niu de cigonyes al capdamunt.

La masia té el seu origen al segle XVIII, però va ser reformada al segle XIX, quan entre d'altres elements s'incorporaren les arcades del pis superior. La finca presenta dos accessos, un pel carrer Major i l'altre pel carrer de la Mercè. Segons la llegenda, un camperol de Can Busquets –antigament conegut com Can Simó–, fou qui trobà la imatge de la Mare de Déu del Remei en època medieval.

Can Bastos (Carrer Major, 31)

Can Bastos és un edifici neoclàssic de planta baixa i dos pisos de 1880. Juntament amb la casa colindant (a llevant), Can Cabanyes, ens trobem davant d'un dels millors exponents de l'arquitectura de composició neoclàssica deguda als mestres d'obres. El nom li ve del seu propietari, el doctor Bastos, conegut personatge de Caldes.

Durant la Guerra Civil Espanyola (1936-1939) va ser el domicili particular del cònsol francès a Barcelona, que tenia la seu diplomàtica a Can Coll, als afores del poble. En l'època del seu major esplendor, a la casa hi havia sis persones de servei.

A la façana destaquen les grans i imponents reixes de les finestres de la planta baixa i la barana del balcó, resultant un gran treball de forja. L'interior de la casa conserva les estances i el mobiliari de l'època, destacant sobretot un dels banys, amb decoració i mobles clarament modernistes.

Font De La Plaça De Sant Antoni

Font d'aigua potable, no termal. L'antiga font no té res a veure amb la que podem veure actualment, ja que era al costat d'un pou amb corriola per poder treure l'aigua amb un poal, i també tenia un petit abeurador. La font comunicava amb el pou i així l'aigua no es perdia.

El Carrer Major i la Plaça De Sant Antoni

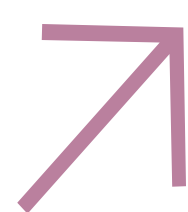
El carrer Major i la plaça de Sant Antoni (antiga plaça de la Constitució) formen el nucli més antic i històric de Caldes, és per això que en aquesta mateixa plaça hi va haver el primer Ajuntament de Caldes d'Estrac.

La gent que hi vivia eren pescadors, mariners o bé pagesos. L'any 1882, segons Joaquim Salarich, en aquestes terres s'hi produïen vins (hi havia molta vinya), alguns cereals, llegums, garrofes, taronges i hortalisses.

La indústria es reduïa únicament a la pesca, que realitzaven els homes, amb 18 barques a l'hivern i 20 a l'estiu, mentre que les dones es dedicaven a l'art de la blonda i les puntes de coixí.

(Cataluña). CALDEETAS. Antigua plaza de la Constitución

Can Sans (Carrer Major, 38)

Les primeres dades que tenim de Can Sans arrenquen del segle XVI.

El seu primer propietari va ser Baltasar Gerónima Viladomat. A la biblioteca de Can Sans s'hi conserven importants documents, entre d'altres, un cartulari escrit en llatí l'any 1574, un arbre genealògic del propi Baltasar i els seus descendents i un “capbreu” o apuntament d'un reconeixement de drets, del 15 de juny de 1685. En Baltasar Gerónima Viladomat no va conservar el cognom perquè la seva descendència va ser femenina, per tant el següent propietari va ser Joan Alsina, casat amb una de les filles, i després Joaquim Sans i Fontrodona, un important tractant de vins que va donar molt d'esplendor a la casa. Quan va morir, l'any 1889, el propietari que

el va seguir va ser Alfredo Boada i Puig. Durant la Guerra Civil Espanyola (1936-1939) va ser la seu de l'ambaixada de Costa Rica que, com moltes altres delegacions internacionals, s'havia desplaçat fugint dels bombardejos que patia Barcelona.

El 15 de febrer del 1951 compraven la casa el matrimoni Antonio Senyé i Pilar Pocino, que l'utilitzaven com a casa d'estiueig i celebracions; en l'actualitat el propietari és el seu fill, Antonio Senyé-Pocino.

A l'interior de la casa un element destacable és el menjador d'època, del segle XIX. També compta amb un gran celler, de pedra, que en origen estava adaptat per a l'entrada de carros.

Can Bonis (Carrer Major, 44)

Edifici de planta baixa i dos pisos. Entre la porta i la finestra hi ha un conjunt ceràmic policromat on podem veure la imatge de la Mare de Déu del Remei, patrona de Caldes. Bonis va estudiar amb Pablo Ruiz Picasso i va destacar per la seva pintura figurativa.

Ara iniciem el descens per les escales del Fondo i, tot seguit a la dreta, ens trobem amb el forn de calç.

El Forn de Calç

Es tracta d'una meitat d'un forn de calç de planta circular de 3,40 m. de diàmetre interior i 4,50 m. d'alçària, adossat al talús entre la carretera i les escales, datat del segle XVII, època en que va deixar de funcionar. L'altra meitat va ser malmesa i destruïda en el moment de la construcció de les escales del Fondo (finals dels 60).

L'Ajuntament de Caldes va apostar per salvaguardar aquest vestigi de l'era preindustrial com a primer pas en la recuperació d'elements arqueològics singulars. Al davant mateix, cap a llevant, s'hi pot veure el turó del Puig Castellar, amb la torre i el poblat dels Encantats, que pertanyen al terme d'Arenys de Mar.

El Carrer Del Remei

En aquest petit carrer sense sortida hi vivien originàriament les famílies de pescadors.

Després del carrer Major, va ser el segon carrer que es va construir, ja que a mida que van anar minvant les incursions àrabs, la gent del poble va anar agafant confiança i de mica en mica va anar baixant fins arribar gairebé arran de mar.

L'Hotel Estrac

Antic “Hotel Hispano-Alemán”, construït a començaments del segle XX i regentat per la família Constanseu.

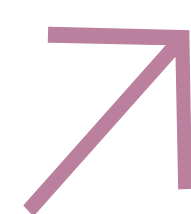
Actualment és un edifici catalogat, que conserva la gran pèrgola i terrassa, que ofereix una bonica vista sobre la Riera.

S. CALDETAS - Hotel Estrach.

NOUCENTISME I MODERNISME

20

Can Nadal

Aquesta casa es va construir com a residència d'estiueig d'en Joaquim Maria de Nadal, periodista que va ser cronista oficial de Barcelona i secretari de Francesc Cambó. L'edifici consta de diversos elements modernistes, sobretots en els arcs i els marcs de portes i finestres, que són d'estil ne-mudèjar.

La casa tenia esplèndides vistes al mar però van quedar eliminades amb la construcció de la carretera N-II, que passa a la vora de les seves finestres.

En un dels seus llibres, “Un tros de Barcelona”, Joaquim Maria de Nadal descriu la vida social dels estius caldetencs. La propietat de la casa continua en mans de la família Nadal.

La Caldetense

L'any 1918, la cooperativa La Caldetense va obrir botiga de queviures en un edifici construït amb les aportacions dels seus socis. L'edifici encara guarda algunes característiques modernistes, especialment en les baranes i reixes de ferro forjat i en la coronació de la casa. La botiga restà oberta fins poc després de la Guerra Civil.

Carrers Sta. Teresa i Callao (Primer Estiueig)

A l'últim quart de segle XIX, Caldes acull un gran número de visitants a la recerca de la cura en els centres balnearis i famílies acomodades estableixen al poble les seves cases d'estiueig. Aquesta primera onada d'estiuejants construeix les seves residències als carrers Santa Teresa i Callao.

El tipus de casa dels estiuejants era molt semblant, estructuralment, a les cases del barri del mar. Les úniques diferències eren l'ornamentació de les seves façanes i la qualitat dels materials.

Carrer de La Santema

El carrer Santema, construït al voltant de l'any 1900, és el primer carrer de cases de lloguer destinat a acollir els estiuejants.

La casa número 1 d'aquest carrer i els terrenys situats després del mateix (actualment el Parc de Can Muntanyà) van ser adquirits per Adolfo Montañá, un dels darrers indians del segle XX, natural de Granollers. Quan Montañá va tornar de Cuba el 1934, es va fer construir una luxosa casa (actualment la Fundació Palau) que, juntament amb els terrenys, es va convertir en una gran mansió amb jardí i pineda que confronta amb el Puig Castellar i la Torre dels Encantats.

9 -- CALDEÍAS. Calle de la Santaema 1916

Algunes permutes amb l'Ajuntament de Caldes, als anys 80, van fer possible que aquest edifici passés a ser equipament cultural i el jardí privat un parc públic.

Al costat mateix hi havia un edifici que havia estat utilitzat durant més de cent anys per les monges dominiques com a escola per a nenes i pàrvuls, per la qual cosa es coneix com la Casa de les Monges.

Mercat municipal

L'edifici del Mercat Municipal es troba situat a la mateixa Riera de Caldes, pujant a mà esquerra. és un edifici modernista i va ser construït l'any 1906 amb plànols de l'arquitecte Joaquim Sallés i Codina.

Originàriament, es va vestir per encàrrec de Genís Carbó, que hi va muntar un teatre amb sala de ball. Poc després es a convertir en la seu de l'ateneu catalanista Rosa d'Or i, des de l'any 1918, la planta baixa fa les funcions de mercat municipal.

Al primer pis hi ha una balconada de forja que ocupa tota l'amplada de la façana. Aquest balcó descansa sobre mènsules fetes amb maons esglaiats.

Capella del Carme

Situada al costat de l'estació de tren, aquesta capella va construir-se gràcies a la senyora Elvira Gibert de Pi perquè els obrers de la companyia ferroviària poguessin anar a missa els diumenges.

La primera missa es va celebrar el 3 de juliol de 1882 i ben aviat la capella va esdevenir el centre de la vida religiosa dels estiuejants i de la gent malalta que s'hostejava a fondes i banys (la parròquia els quedava massa lluny).

La capella del Carme és un edifici de nau única, amb una destacada cúpula central, i portalada de tipus historicista, amb arquivoltes de mig punt sobre columnes clàssiques. La seva façana ha estat modificada.

Cases del Passeig dels Anglesos

La segona onada d'estiuejants de Caldes d'Estrac van anar omplint l'espai entre la vila i la platja. Així es va crear el carrer Ciutat de la Pau i el passeig dels Anglesos. Entre els anys 1917 i 1920 es van construir gairebé la totalitat de les cases del passeig, encara que fins l'any 1925 no es va urbanitzar, aplicant el model anglès de ciutat-jardí.

El carrer es va batejar amb el nom del passeig dels Anglesos, amb el mateix nom que els seu homònim a la ciutat de Niça, i va omplir-se ben aviat de cases de nous rics.

6. - CALDETES. - Paseo de los Ingleses

L. Reisin, fot., Barcelona

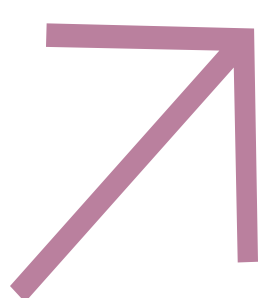

Las Casas del Paseo y sus Propietarios

<i>a. Rosés</i>	<i>o. Josep Viver</i>
<i>b. Rottier</i>	<i>p. Hotel Colon</i>
<i>c. Pellicer</i>	<i>q. Torre Encantats</i>
<i>d. Dr Adoldo Ley</i>	<i>r. Can Solé</i>
<i>e. P. Inmobiliaria (Francisco Pol)</i>	<i>s. Escoles</i>
<i>f. Marqueses de Castellflorite</i>	
<i>g. Ricardo Rodríguez (Aixelà)</i>	
<i>h. Rosa Bagó de Atienza</i>	
<i>i. Recolons (Isabel Tarrats)</i>	
<i>j. Marquesa de Cabanes</i>	
<i>k. Casacuberta (Miró Sans)</i>	
<i>l. Marquès de Monte Sacro (Miquel Solé)</i>	
<i>m. Miquel Sans</i>	
<i>n. Oliver (E. Rius Solsona)</i>	

CASA UGALDE

La Casa Ugalde, declarada Bé Cultural d'Interès Nacional pel seu valor arquitectònic, és un dels elements patrimonials més importants del poble, al que s'hi afegeixen les cases modernistes i noucentistes del passeig dels Anglesos, al front marítim de Caldes.

La Casa Ugalde és un habitatge unifamiliar aïllat projectat per Josep Antoni Coderch de Sentmenat, amb la col·laboració de Manuel Valls l'any 1951, per encàrrec d'Eustaquio Ugalde. Plenament integrada al terreny, forma un conjunt de cossos poligonals concebuts per optimitzar les diferents visuals que permet l'emplaçament.

Està considerada com l'obra que marca l'inici de la maduresa creativa de l'arquitecte i una de les creacions arquitectòniques més interessants de la Catalunya de l'època.

Aquest edifici residencial està situat al carrer Torrenova i ha estat declarat Bé Cultural d'Interès Nacional.

L'obra de la casa finalitza el 1952.

L'encàrrec

El 1951 l'enginyer industrial Eustaquio Ugalde compra una parcel·la boscosa en un turó davant del mar a Caldes d'Estrac.

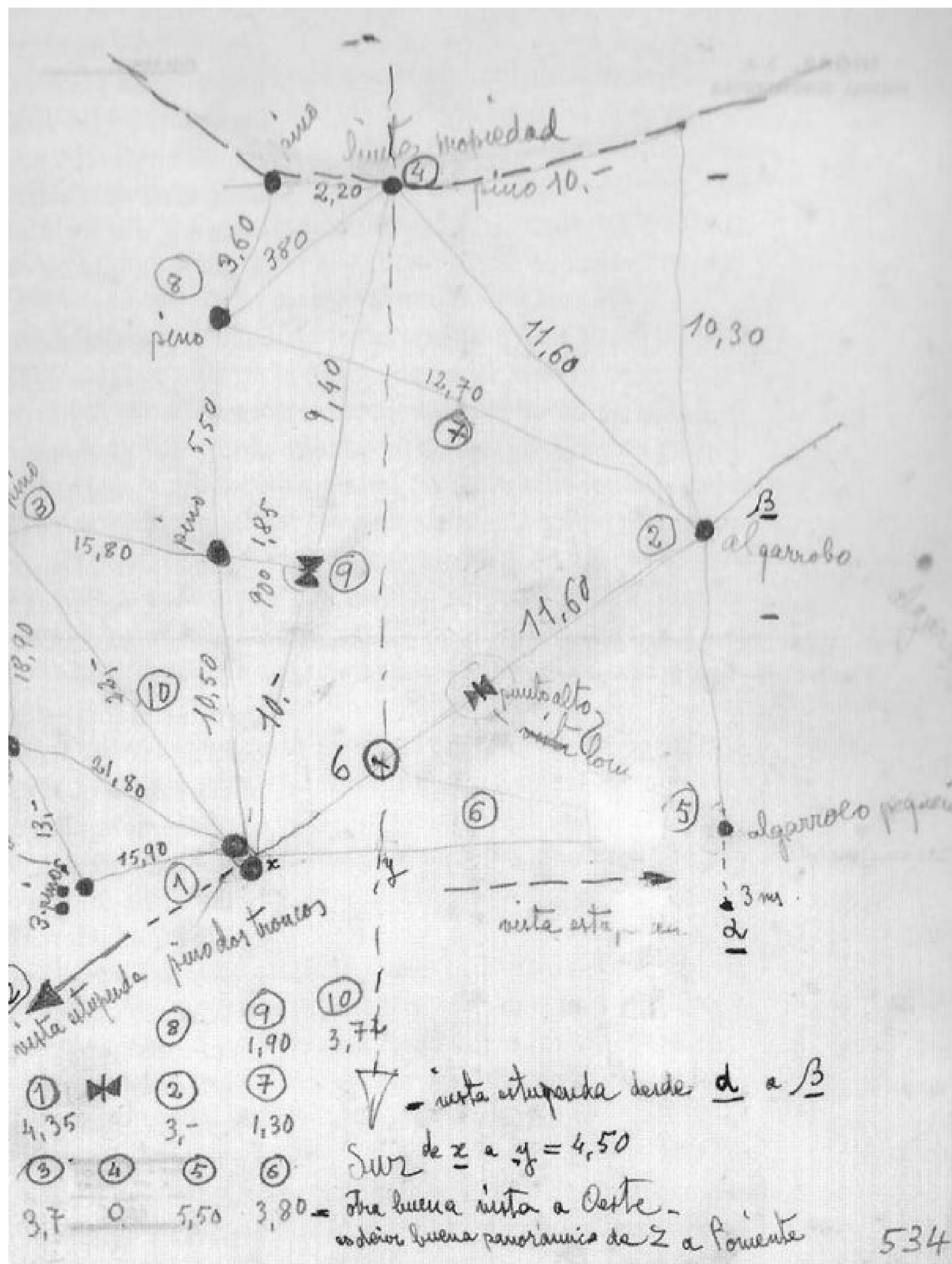
Assegut sota un garrofer i gaudint de les seves estupendes vistes sobre l'horitzó mediterrani, decideix construir una casa de vacances en aquest paratge idíl·lic que li permeti gaudir-ne i alhora fer-se càrrec de mantenir el paisatge al màxim en el seu estat original.

El matrimoni Ugalde encarrega el projecte al seu amic José Antonio Corderch, que llavors té 38 anys i ja ha començat a construir alguns habitatges juntament amb el seu soci Manuel Valls.

Aquest encàrrec serà clau per a Corderch perquè descobrirà recursos que emprará la resta de la seva carrera, iniciant així una etapa de maduresa i reconeixement.

La posició privilegiada del terreny amb les vistes panoràmiques sobre el mar, juntament amb la seva topografia i vegetació, són determinants per al projecte i la construcció de l'habitatge. De les indicacions del client i de l'estudi meticolós del terreny in situ neixen els primers croquis i escrits d'intencions.

A la fase de disseny, l'encàrrec es converteix en una veritable obsessió tant per al client com per al mateix arquitecte.

Els apunts sobre les vistes, sobre la geometria i les preexistències del terreny són complexos i exigents. Aquests donen pas a plans constantment modificats i corregits fins a les darreres fases.

L'Obra

El seguiment de l'obra en construcció és clau per prendre decisions sobre la forma. Fins i tot, es fan correccions d'elements ja construïts. Un cop més, la feina des del propi terreny és determinant per al resultat final. S'opta per materials autòctons típics de l'arquitectura popular mediterrània.

En imatges captades per un helicòpter és possible comprovar l'estat natural del terreny, menys frondós que actualment, i els sistemes rudimentaris de construcció emprats.

Aquesta herència constructiva catalana es combina amb formes arquitectòniques més modernes. Les terrasses cobren importància com a continuïtat de l'espai interior, la forma orgànica i moderna de la piscina i la ubicació estratègica del pavelló de convidats.

Actualment, al tractar-se d'un habitatge privat, la casa no es pot visitar, però es disposa d'informació completa a la web www.casaugalde.com

Fotografies cedides per:

- > Marga Cruz (Pàg. 1, 15, 17, 18, 20, 24, 33, 38, 48, 50, 56, 57, 60, 67, 74 i 76)
- > Arrels Cultura (Pàg. 4, 6, 10, 12, 14, 23, 27, 29, 31, 35, 41, 43, 46, 52, 54, 62, 64 i 69)
- > Casa Ugalde (Pàg. 78, 80, 81 i 84)
- > Ajuntament de Caldes d'Estrac (Pàg. 71 i 72)

